ORDONANȚA CURȚII (Camera a treia)

12 iulie 2012*

„Trimitere preliminară — Articolul 92 alineatul (1) din Regulamentul de procedură — Acțiune introdusă de victimele unor masacre împotriva unui stat membru în calitatea sa de responsabil pentru actele comise de forțele sale armate pe timp de război — Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene — Necompetență vădită a Curții”

În cauza C-466/11,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Tribunale ordinario di Brescia (Italia), prin decizia din 25 iulie 2011, primită de Curte la 9 septembrie 2011, în procedura

Gennaro Currà și alții

împotriva

Bundesrepublik Deutschland,

cu participarea:

Republicii Italiene,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte de cameră, și domnii J. Malenovský (raportor), E. Juhász, T. von Danwitz și D. Šváby, judecători,

avocat general: doamna E. Sharpston,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Ordonanță

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea Tratatelor UE și FUE, precum și a articolelor 17, 47 și 52 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „Carta”).

* Limba de procedură: italiana.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între resortisanți italieni, pe de o parte, și Bundesrepublik Deutschland, pe de altă parte, referitor la cererea acestora de reparare a prejudiciilor pe care le-au suferit cu ocazia deportării lor sau a autorilor lor în timpul celui de Al Doilea Război Mondial.

Cadrul juridic

3 Potrivit articolului 28 din Convenția de la Viena privind dreptul tratatelor din 23 mai 1969:

„Dacă din cuprinsul tratatului nu reiese o intenție diferită sau nu este stabilită pe altă cale, dispozițiile unui tratat nu leagă o parte în ce privește un act sau fapt anterior datei intrării în vigoare a acestui tratat față de această parte sau în ce privește o situație care încetase să existe la acea dată.”

Acțiunea principală și întrebările preliminare

4 În Hotărârea Ferrini din 6 noiembrie 2003, publicată la 11 martie 2004, Corte suprema di cassazione a hotărât că un resortisant italian putea introduce în fața instanțelor italiene o acțiune împotriva Bundesrepublik Deutschland în repararea prejudiciilor pe care le-a suferit cu ocazia deportării sale, întrucât, ținând seama de gravitatea crimelor comise împotriva acestui resortisant, aceasta nu se putea prevala de imunitatea de jurisdicție de care beneficiază în temeiul dreptului internațional.

5 Ca urmare a acestei hotărâri, reclamanții din acțiunea principală au sesizat Tribunale ordinario di Brescia în vederea obținerii, din partea Bundesrepublik Deutschland, a unei reparații echitabile pentru munca forțată sau pentru deportarea ale căror victime au fost ei înșiși sau autorii lor.

6 La 23 decembrie 2008, Bundesrepublik Deutschland a sesizat Curtea Internațională de Justiție cu o acțiune împotriva Republicii Italiene pentru motivul că aceasta din urmă nu respectă principiul de drept internațional al imunității de jurisdicție a statelor.

7 În așteptarea hotărârii Curții Internaționale de Justiție, Republica Italiană a promulgat Legea nr. 98/2010 din 23 iunie 2010 privind dispoziții urgente referitoare la imunitatea statelor străine în fața instanțelor italiene și alegerea organismelor reprezentative ale italienilor în străinătate (GURI nr. 147 din 26 iunie 2010) care suspendă măsurile de executare a deciziilor de condamnare a Bundesrepublik Deutschland, această măsură urmând să înceteze în momentul publicării hotărârii acestei curți.

8 Ținând seama de contextul internațional și de promulgarea legii menționate și considerând că instanțele germane și italiene au încălcat normele internaționale care garantează cetățenilor italieni beneficiul drepturilor lor, în special articolele 17 și 47 din Cartă, reclamanții din acțiunea principală au solicitat Tribunale ordinario di Brescia să sesizeze Curtea.

9 Bundesrepublik Deutschland apreciază că beneficiază, în temeiul dreptului internațional, de o imunitate de jurisdicție care a fost confirmată în mai multe state membre, în mai multe Hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și în Convenția Națiunilor Unite privind imunitatea statelor și a bunurilor acestora, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 2 decembrie 2004. Aceasta adaugă că acțiunea este inadmisibilă, întrucât, în temeiul tratatului de pace din 1947, Republica Italiană a renunțat la orice cerere de despăgubire față de Bundesrepublik Deutschland.

10 Instanța de trimitere, considerând că este necesar să admită cererea reclamanților din acțiunea principală, menționează că cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare vizează problema excepției imunității în raport cu dreptul Uniunii, respectiv Tratatul de la Lisabona și Carta. Această instanță adaugă că interpretarea solicitată, întrucât privește două state membre, îi va permite să soluționeze problema imunității Bundesrepublik Deutschland.

11 În consecință, Tribunale ordinario di Brescia a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Având în vedere obligațiile internaționale ale Bundesrepublik Deutschland (articolul 2 și articolul 5 alineatul 2 din Acordul privind datoriile externe germane, încheiat la Londra la 27 februarie 1953 [...]), privilegiul imunității de jurisdicție civilă [a statului menționat] în fața instanței italiene invocat pentru faptele în cauză [...] – de care acesta nu mai poate beneficia începând de la 11 martie 2004 (Hotărârea Ferrini [a Corte suprema di cassazione, citată anterior]) – și acordul [semnat la Trieste cu guvernul italian la 18 noiembrie 2008] pentru introducerea unei acțiuni la Curtea Internațională de Justiție ([cauza] nr. 143/2008 lista generală), [împreună cu] reglementarea italiană în materie [prevăzută de] Legea nr. 89/2010, care împiedică executarea sentințelor instanțelor italiene, bazate pe crime grave împotriva umanității, încalcă articolul 6 [TUE] și articolele 17, 47 și 52 din Cartă [...]?

2) Aplicarea articolului 7 din Legea din 22 mai 1910 privind răspunderea Reich-ului pentru funcționarii săi (BGH, Hotărârea din 26 iunie 2003, III ZR 245/98, [și] Bundesverfassungsgericht, Hotărârea din 15 februarie 2006, 2 Bvr 1476/03) în materia crimelor de război și a crimelor împotriva umanității, care exclude dreptul la despăgubire al resortisanților Uniunii față de Bundesrepublik Deutschland, cu încălcarea articolului 2 din Acordul privind datoriile externe germane, a adus atingere drepturilor de care reclamanții beneficiază în temeiul articolelor 17 și 47 din Cartă [...] până la 11 martie 2004 (Hotărârea Ferrini [a Corte suprema di cassazione, citată anterior]), [și], astfel, invocarea unui termen de prescripție ar fi contrară obligațiilor comunitare, în special articolului 3 [TUE] și articolului 4 alineatul (3) ultimul paragraf [TUE] și principiului *non conceditur contra venire factum proprio*?

3) Excepția imunității de jurisdicție a pârâtei, Bundesrepublik Deutschland, este contrară articolului 4 alineatul (3) ultimul paragraf [TUE] și articolului 21 [TUE], în măsura în care ar exclude răspunderea civilă a pârâtei, întemeiată pe principiile comune ale dreptului Uniunii (articolul 340 [TFUE]), pentru încălcarea dreptului internațional (interzicerea sclaviei și a muncii forțate) în ce privește resortisanții unui alt stat membru?”

Cu privire la competența Curții

12 În temeiul articolului 92 alineatul (1) și al articolului 103 alineatul (1) din Regulamentul de procedură, atunci când este în mod vădit necompetentă pentru a judeca o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, Curtea poate, după ascultarea avocatului general, fără continuarea procedurii, să se pronunțe prin ordonanță motivată.

13 Prin intermediul întrebărilor formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă excepția imunității de jurisdicție civilă întemeiată pe dreptul internațional pe care o invocă Bundesrepublik Deutschland în fața instanțelor italiene și astfel cum o aplică aceasta faptelor din acțiunea principală în dreptul său intern, precum și Legea nr. 98/2010 sunt contrare articolului 3 TUE, articolului 4 alineatul (3) TUE, articolelor 6 TUE și 340 TFUE, precum și articolelor 17, 42 și 52 din Cartă.

14 Este necesar să se amintească de la bun început că din articolul 5 alineatul (2) TUE rezultă că Uniunea Europeană acționează numai în limitele competențelor care i-au fost atribuite de statele membre prin tratate pentru realizarea obiectivelor stabilite prin aceste tratate și că orice competență care nu este atribuită Uniunii în temeiul tratatelor aparține statelor membre.

15 Pe de altă parte, potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul unei trimiteri preliminare în temeiul articolului 267 TFUE, Curtea poate numai să interpreteze dreptul Uniunii în limitele competențelor atribuite acesteia (a se vedea Hotărârea din 5 octombrie 2010, MCB., C-400/10 PPU, Rep., p. I-8965,

punctul 51, precum și Ordonanța din 14 decembrie 2011, Boncea și alții și Budan, C-483/11 și C-484/11, punctul 32). Mai precis, Curtea nu este competentă, în temeiul articolului 267 TFUE, să se pronunțe cu privire la interpretarea unor dispoziții de drept internațional care sunt obligatorii pentru statele membre în afara cadrului dreptului Uniunii (Hotărârea din 27 noiembrie 1973, Vandeweghe și alții, 130/73, Rec., p. 1329, punctul 2).

16 În speță, acțiunea principală privește o cerere de despăgubire formulată de cetățeni ai unui stat membru formulată împotriva unui alt stat membru pentru fapte care au avut loc în timpul celui de Al Doilea Război Mondial, așadar, anterior creării Comunităților Europene.

17 Or, instanța de trimitere nu indică niciun element care să permită să se demonstreze că Curtea este competentă *ratione materiæ*. Aceasta solicită Curții, într-o primă etapă, să se pronunțe cu privire la interpretarea principiului de drept internațional general referitor la imunitatea statelor, precum și cu privire la cea a acordului privind datoriile externe germane, la care Uniunea nu este parte, și, într-o a doua etapă, să verifice dacă în lumina unei astfel de interpretări dreptul și comportamentul celor două state membre sunt conforme cu diferitele dispoziții ale Tratatelor UE și FUE și ale Cartei.

18 Desigur, competențele Uniunii trebuie să fie exercitate cu respectarea dreptului internațional (a se vedea prin analogie Hotărârea din 24 noiembrie 1992, Poulsen și Diva Navigation, C-286/90, Rec., p. I-6019, punctul 9, precum și Hotărârea din 21 decembrie 2011, Air Transport Association of America și alții, C-366/10, Rep., p. I-13755, punctul 123). Astfel, Curtea trebuie să aplice dreptul internațional și poate fi pusă în situația de a interpreta anumite norme care țin de acest drept, însă numai în cadrul competenței care a fost atribuită Uniunii de statele membre.

19 Cu toate acestea, nimic nu indică faptul că situația care face obiectul acțiunii principale poate să intre în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii și, prin urmare, nici în cel al normelor de drept internațional care au o incidență asupra interpretării dreptului Uniunii. În consecință, Curtea nu este competentă să interpreteze și să aplice normele de drept internațional pe care instanța de trimitere intenționează să le aplice situației menționate.

20 Curtea remarcă de altfel, în această privință, că, în ceea ce privește interpretarea și aplicarea principiului imunității statelor în cadrul unei cereri de despăgubire formulate de cetățeni ai unui stat împotriva unui alt stat pentru fapte care au avut loc cu ocazia celui de Al Doilea Război Mondial, cele două state membre din acțiunea principală au sesizat Curtea Internațională de Justiție fără a contesta competența acesteia din urmă. Această curte s-a declarat competentă și a pronunțat o hotărâre cu privire la fondul cauzei la 3 februarie 2012.

21 Din cele ce precedă rezultă că Curtea este vădit necompetentă *ratione materiæ* să răspundă la întrebările preliminare.

22 Chiar dacă s-ar presupune că Uniunea ar putea interpreta normele de drept internațional avute în vedere de instanța de trimitere, din articolul 28 din Convenția de la Viena privind dreptul tratatelor, care este obligatoriu pentru instituțiile Uniunii și face parte din ordinea juridică a Uniunii ca normă de drept cutumiar (a se vedea prin analogie Hotărârea din 25 februarie 2010, Brita, C-386/08, Rep., p. I-1289, punctul 42), rezultă că, în lipsa unei intenții diferite exprimate în tratatul în cauză, dispozițiile acestuia nu sunt obligatorii pentru statele contractante în ceea ce privește un act sau un fapt anterior datei intrării sale în vigoare.

23 Or, o astfel de intenție diferită, în temeiul căreia o competență a Uniunii ar putea fi extinsă la fapte precum cele în acțiunea principală, anterioare existenței sale, nu reiese în niciun fel din tratate.

24 Din aceasta rezultă că Curtea este vădit necompetentă *ratione temporis* să răspundă la întrebările preliminare.

25 În ceea ce privește, mai precis, dispozițiile Cartei a căror interpretare este solicitată de instanța de trimitere, este suficient să se amintească faptul că, potrivit articolului 51 alineatul (1) din Cartă, dispozițiile acesteia se adresează statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii. Mai mult, potrivit alineatului (2) al aceluiași articol, Carta nu extinde domeniul de aplicare al dreptului Uniunii în afara competențelor Uniunii, nu creează nicio competență sau sarcină nouă pentru Uniune și nu modifică competențele și sarcinile stabilite de tratate. Astfel, Curtea este chemată să interpreteze în lumina Cartei dreptul Uniunii în limitele competențelor atribuite acesteia (Hotărârea din 15 noiembrie 2011, Dereci și alții, C-256/11, Rep., p. I-11315, punctul 71 și jurisprudența citată).

26 Or, întrucât situația din acțiunea principală nu intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii și Curtea nu este, așadar, competentă, dispozițiile invocate ale Cartei nu pot constitui, prin ele însele, temeiul unei noi competențe.

27 În aceste condiții, este necesar să se constate că Curtea este vădit necompetentă să soluționeze cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată de Tribunale ordinario di Brescia.

Cu privire la cheltuielile de judecată

28 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) dispune:

Curtea de Justiție a Uniunii Europene este vădit necompetentă să soluționeze cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată de Tribunale ordinario di Brescia (Italia).

Semnături